

Essay- Het nieuwe paradigma: leven zonder arbeid!

Ja hoor, kijk er maar niet raar van op, het is mogelijk om te leven zonder arbeid, of beter gezegd: zonder een daar tegenover staand inkomen te moeten hebben om je in leven te houden. Ja, het is mogelijk om zonder een relatie met een werkgever aan te moeten gaan te leven van een *basisinkomen*, dat wordt uitgekeerd door de organisatie met wie wij ooit als burgers een sociaal contract zijn aangegaan: de overheid. Maar hoe dan? In dit essay probeer ik een lastige knoop te helpen ontwarren.

Al jarenlang ben ik eigenlijk op zoek naar een eenvoudige manier om het discours rond het basisinkomen wat preciezer te kunnen sturen. Nu loop je vrijwel meteen het risico te worden afgeschoten als je over het concept basisinkomen begint. Het zou a. totaal onbetaalbaar zijn en b. mensen moeten toch werken voor hun inkomen? Kwintessens in dit verhaal? Leven, inkomen en arbeid en de (los)koppeling van deze begrippen. De gehele aardbol draait om de relatie van die drie. Hierbij is een aantal simpele uitgangspunten te benoemen.

Je wilt (over)leven

Sinds de agrarische revolutie (zo'n 12.000 jaar geleden) zijn mensen zich gaan settelen en vond er een significante paradigmawisseling plaats. We trokken zonder al teveel eisen en wensen rond om te jagen en verzamelen. Hoe kort kan de weg zijn om te overleven. Een concept als 'inkomen' was totaal onbekend en ook volledig overbodig. Dat is nu wel anders.

Als je níet leeft, ben je dood en hoef je ook niet te werken. Als je wél leeft zul je in je levensonderhoud moeten voorzien. Je staat in het onderste gedeelte van de Maslov-piramide. Het begint ermee dat je in leven wilt blijven. Ik kan en wil hier niet voor de gehele wereld spreken. Da's onmogelijk en zou het verhaal slechts troebeler maken. Voor een immer groeiende groep mensen in het Westen en vanaf nu specifiek Nederland betekent het: net genoeg inkomen hebben om rond te komen. Primaire levensbehoeften vervullen, zoals een dak boven je hoofd om niet te verkommeren van hitte en kou of voedsel om in leven te blijven. Uiteraard zijn er mensen die dit alles met gemak kunnen betalen, zelfs een veelvoudige

vermenigvuldiging hiervan. Of je nou uitkeringsgerechtigd bent of miljardair, sommige zaken gelden voor elk mens. De doelen zijn derhalve nog wel gelijk, de middelen verschillen echter nogal. Je woont in een appartement of flatje in de stad, in een ruime eengezinswoning in een klein dorp, op een boerderij op het platteland of in een miljoenenvilla met zwembad en vele hectares grond eromheen. Het maakt nogal wat uit waar je wieg stond of wat je inkomen is, maar feit blijft dat je wilt overleven.

Je hebt geld nodig als ruilmiddel

Als je, zoals de meeste mensen, niet volledig onafhankelijk en zelfvoorzienend bent, heb je een ruilmiddel als geld nodig om überhaupt te kunnen overleven. Of je moet jezelf helemaal buiten de maatschappij plaatsen zoals de protagonist in de roman "A Brave New World". Voor goed begrip ga ik er maar vanuit dat de meeste mensen zich conformeren aan de gangbare invulling van het dagelijkse leven. Dat wil zeggen: je hebt woonruimte, tegen betaling van huur of hypotheek (of hebt inmiddels afbetaald), met aansluiting op elektra, gas en water. Een internetverbinding (via telefoondraad, wifi of glasvezelkabel) is tegenwoordig standaard. Je eet driemaal per dag, je hebt kleding voor zomer en winter, wellicht zelfs lente en herfst. Je bezit een fiets, scooter, motor of auto om je te verplaatsen of je betaalt voor openbaar vervoer. Je betaalt flink voor je zorgverzekering en aan de belastingdienst. Iedereen kan het lijstje met de kosten voor levensonderhoud voor zichzelf afmaken.

Je krijgt geld in ruil voor arbeid

Arbeid, werk is voor velen de enige manier om (althans op legale wijze) een inkomen te genereren, dat op zijn beurt weer nodig is om het leven te kunnen bekostigen. Waar de eerste twee stellingen nog verklaarbaar en aannemelijk zijn, ging er bij mij al vrij vroeg het een en ander knagen rond het principe van 'werken voor je geld'.

Wie heeft dit zo bepaald? Denk eens even out-of-the-box. Waarom moet het zo zijn dat wij burgers van 's morgens tot 's avonds werk verrichten voor een vaak anonieme of afstandelijke entiteit als een bedrijf of onderneming die producten of diensten levert waarmee de mens en aarde beter af zouden zijn zonder?

Vele economen willen hun vak maar al te graag scharen onder de groep exacte wetenschappen. Spoiler alert: economie is natte vingerwerk! Werkelijk niets is zeker in economie! Werkelijk niemand heeft álle variabelen in de hand die een voorspoedige economie garanderen. Businessplannen zijn gebaseerd op wat men graag WIL dat er gebeurt. En om dat zo zeker mogelijk te kunnen doen maakt men gebruik van een kwantificeerbaar verleden. Maar iedereen weet: resultaten uit het verleden zijn geen garantie voor de toekomst. Cijfers uit het verleden bepalen in de huidige economische modellen echter wel degelijk de strategie voor de toekomst. Niet zo vreemd dat de wereld van geld en economie overwegend conservatief is. Je kunt niet voor (grote) veranderingen zijn, want dan wordt het onvoorspelbaar. Althans, dat is de gangbare redenering.

Het zou wat zijn als we rekening zouden moeten houden met ALLE mogelijke scenario's! Wat als morgen een bankrun start en mensen onderling gaan afrekenen? Je wilt er toch niet aan denken in een (vooral door banken gecreëerde) wereld waarin we bij het onderling afrekenen zo'n 20 keer te kort komen? Want dat is namelijk het geval. Of wat als het Afrikaanse continent écht wakker wordt? Of wat als er door niet te stoppen automatisering (vooral AI) in de komende decennia miljoenen banen verloren gaan, alleen al in Nederland. Hoe zouden de verhoudingen tussen werknemer en werkgever dan liggen? Vandaar de stellige overtuiging in mijn boek "De Derde Verlichting" dat arbeid een fossiel begrip wordt! Het roer moet om. De geschiedenis is een aaneenschakeling van veranderingen! Nieuwe wegen bieden nieuwe kansen!

Leven, Arbeid en inkomen

Je leven bestaat meestal uit een zakelijk en een persoonlijk deel. Je werkt overdag en in het weekend of op de avond (of andersom) kun je de dingen doen die je wél leuk vindt: contact met familie en vrienden, stappen, treintracés bouwen, muziek maken, whatever. Of je bent naast je werk (met de bezuinigingen van de afgelopen decennia bijna verplicht) urenlang actief als mantelzorger voor iemand anders. En de volgende dag begint het weer van voren af aan. Sommigen vinden zo'n leven prima, anderen vinden het doodsaai en vervelend, belastend en/of stressvol. Wat ze gemeen hebben is dat ons huidige maatschappelijke en economische model - nog altijd gebaseerd op de gedachten uit "The Wealth of Nations, Adam Smith" uit 1776! - onze persoonlijke invulling van de dagelijkse

gang van zaken verordonneert. Ook zorgt dat model er dus voor dat er in wezen niets is veranderd sinds het einde van de 18e eeuw ...

En weer is een waarschuwing op zijn plaats. Ik kan en wil het niet veralgemeniseren. Je hebt mensen die het (erg of zelfs heel) erg goed hebben in hun huidige arbeid-inkomen-leven relatie. Deze groep zal zich NIET aangesproken voelen door dit verhaal. Totdat ze wellicht zelf vroeg of laat keihard tegen de onontkomelijke grenzen van de economische groei aanlopen. Ook zijn er de entrepreneurs die zelfstandig bezig zijn met het opzetten van een of meer producten en diensten die men aan de burger of consument tegen betaling verkoopt.

Ik reken mezelf ook tot die groep mensen die een enorme drive heeft om iets te leveren, iets te produceren, iets te maken. Dat doe ik bijvoorbeeld in mijn hoedanigheid als zelfstandig publicist op de Vinisva website, maar ook middels het schrijven en produceren van muziek (google op 'Gashunters' en 'Tzoomusic'). Gek genoeg heb ik daarbij al die jaren niet de drive gevoeld om er (flink) aan te verdienen. Ik heb mijn rol in de marge al lang geleden geaccepteerd. Ruim 10 jaar zat ik zonder structureel inkomen en sinds kort heb ik een AOW-uitkering en een aanvullend pensioentje. Goed beschouwd heb ik nu een basisinkomen □

Vanzelfsprekend zijn de meeste ondernemers, in de dop of gearriveerd, gedreven om geld te verdienen. Veel omzet en vooral veel winst. In de regel levert het meer inkomsten dan ze in loondienst zouden kunnen vergaren. Anders loont het niet echt om er veel energie en wellicht eigen geld in te steken. Is helemaal niks vreemds aan, ook dat past in het gangbare economisch model van Adam Smith. Overigens, niet alle rijkelui zijn ondernemers en niet alle ondernemers zijn rijk. Ook zijn er mensen die in loondienst tot grote financiële hoogte stijgen. De grote gemene deler in deze gemêleerde groep van wat men noemt rijke mensen is dat men zich bovengemiddeld inspant om bovengemiddelde inkomsten te genereren om in bovengemiddelde behoeften te kunnen voorzien. Terwijl ik het opschrijf schiet meteen weer een andere groep rijke mensen door mijn hoofd. Een aantal mensen hoeft zich niet eens in te spannen, simpelweg omdat het geld/inkomsten uit erfenis betreft. Men heeft er helemaal niks voor hoeven te doen, behalve dan in de juiste wieg te liggen.

Misschien heb je een eigen zaak opgebouwd. Misschien ga je werken vanwege

een morele verplichting. Misschien moet je wel werken om sociaal een beetje in de pas te lopen. Ik wil graag zo compleet mogelijk zijn, maar dat gaat gewoon niet als je een complexe stelling rond leven, inkomen en arbeid tot iets overzichtelijks wilt terugbrengen. Uitzonderingen zijn er sowieso altijd, maar in dit essay beperk ik me tot mensen met een inkomen tot zo'n 2x modaal. Dat is behalve ook een grote groep ZZP-ers over het algemeen niet het ondernemende deel van de bevolking. Mensen willen leven in de meest brede betekenis van het woord. En dat is een heel legitiem doel! Op zijn minst liever leven om te werken dan werken om te leven. En misschien wel liever niet werken, als dat niet nodig is om te (over)leven.

Misschien hebben mensen verder geen enkele hobby of interesse. Hoe dan ook, ik ben er 100% van overtuigd dat mensen hun leven anders zouden inrichten als ze daar de kans toe zouden krijgen. De Maslov-piramide kan op een geheel andere wijze worden toegepast als je niet afhankelijk zou zijn van een baas bij een baas die meer oog heeft voor zijn aandeelhouders dan jou. Sommige functies passen perfect bij de mens. Echter, ook het aantal bullshitjobs is inmiddels ontelbaar. Waar machines nog niet zijn toegepast zijn nog mensonwaardige banen nodig. In het beste geval haal je je voldoening niet uit de gekunstelde arbeidsverhouding waarin je gevangen zit, maar uit intrinsiek interessante activiteiten als sporter, als visser, als schrijver of dichter, als componist of muzikant, als onbelaste mantelzorger, als ... vul maar in. In je eentje of samen met anderen.

Arbeid en inkomen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, met name aangedreven door eerder genoemd en vastgeroest economisch model dat om vrij begrijpelijke redenen met strakke hand wordt geregisseerd door bedrijfsleven en politiek. Arbeid staat bij alle partijen voorop. Iedereen moet aan het werk worden geholpen. Zijn er geen alternatieve routes? Tuurlijk wel!

Het Onvoorwaardelijk en Universeel Basisinkomen

Nu is het zo dat mensen MOETEN werken om inkomsten te genereren om vervolgens te kunnen (over)leven. Waar werknemers klagen over te lage lonen doen werkgevers dat over te hoge lonen, die volgens hen alleen maar leiden tot hogere prijzen voor producten en diensten. Maar ja dat hoeft natuurlijk niet.

Miljoenen en miljarden worden overgemaakt aan CEO's en aandeelhouders in plaats van geld in de onderneming zelf en haar werknemers te investeren. Het is altijd hetzelfde riedeltje, zowel vanuit de vakbonden als het georganiseerde bedrijfsleven. Ik weet het, visie is een besmet woord, maar het wordt toch echt tijd om eens iets anders te gaan proberen. Op de spreekwoordelijke uitzonderingen na durven politiek en bedrijfsleven (en zelfs media!) hun handen niet te branden en eens te kijken hoe de toekomst er daadwerkelijk uit gaat zien. Of uit kan zien. Of uit zou kunnen zien. Of uit zo moeten zien. Hoe het ook zou kunnen? Dat ga ik hier niet herhalen. Ruim 400 pagina's aan analyses, ideeën en oplossingen zijn volgeschreven in 'De Derde Verlichting'. Ik zou zeggen: lees mijn boek!

Naast de notoire toekomstblokkeerders die elke vooruitgang per definitie verketteren zal ook de nogal divergerende groep rijkkaards in eerste instantie waarschijnlijk gruwen bij de gedachte aan de invoering van een *Onvoorwaardelijk en Universeel Basisinkomen*, zoals het voluit heet. Want vooral onvoorwaardelijk moet het zijn! Een inkomen zonder tegenprestatie. Een inkomen dus zonder arbeid!

Conclusie

De begrippen rijk en arm zijn in principe niet relevant. Iedereen wil zo gelukkig, zorgeloos en met zo veel mogelijk plezier het leven leven. Sommigen vinden hun huidige niveau best, sommigen willen naar boven, sommigen vallen naar beneden. Politieke partijen hebben het in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 allemaal over bestaanszekerheid. Het feit dat het moet worden geagendeerd is al een zeer droevige boodschap. Kennelijk is de roep om bestaanszekerheid het resultaat van ons huidige economisch model. En dat zou toch moeten leiden tot het inzicht dat het radicaal anders moet! Want met onder andere een verhoging van het minimuminkomen en het tegenhouden van verhogingen op benzineaccijns en OV-tarief kom je niet zo ver. Met flinke verhogingen op komst in o.a. zorgpremie en huurpenning is een loonsverhoging hoognodig. Het is zoals het is: pleisters plakken en niet naar de juiste dokters luisteren. Het woekerende gezwel blijft maar groeien.

Het is natuurlijk ook erg moeilijk om iets te veranderen wat duizenden jaren en

vooral ook de laatste 200 jaar heel sterk bij de mens is ingesleten. Mensen denken er niet eens over na, men denkt dat het leveren van menselijke arbeid nodig is om te overleven. De relatie werk > inkomen > leven zit rotsvast in de hersenen van de moderne mens. Mensen worden zelfs boos als je het begrip arbeid ter discussie stelt. We houden elkaar in een flinke houdgreep. Om daar aan te ontkomen doe ik graag het voorstel om een aloude paradigma te herzien:

- Tot nu: Arbeid > Inkomen > Leven Je werkt om inkomen te vergaren om van te leven
- Straks: Inkomen > Leven Je krijgt van de overheid een basisinkomen om van te leven

Hoe het allemaal moet worden betaald komt zeer uitgebreid aan de orde in mijn boek. Dus nogmaals: lezen maar! Zet economen, bedrijven, politiek en media onder druk. Zorg dat het sociaal contract (JJ Rousseau) wordt hersteld. Zorg dat het kapitaal haar verantwoordelijkheid neemt en dat winst en vermogen beter worden verdeeld. Stop de productie van onzinproducten en -diensten. Kies voor alternatieven waar mensen, zeker ook op de langere termijn, gelukkig van worden. Denk out-of-the-box, ga in gesprek met je familie, je vrienden, je burens, je collega's en met de vele clubs die zich al bezig houden met de vormgeving van een nieuwe toekomst. En hou steeds in het achterhoofd:

Alles is een keuze!

Hans Geurts

@vinisva www.vinisva.nl

#ddvnl

#OBi

#bestaanszekerheid

#arbeid